

Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2014 – zakázka č. 2125

Název projektu: Dětská šikana ve školním a mimoškolním prostředí

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědný řešitel: Mgr. Iva Junová, Ph.D.

Studenti magisterského studia na PdF UHK:

Bc. Kateřina Jurčiková, ID 26379

Bc. Tereza Knapová, ID 27127

Bc. Romana Dolečková, ID 26507

Další výzkumní pracovníci: Mgr. Jakub Holeček

Celková částka přidělené dotace: 48 742,-Kč

Stručný popis postupu při řešení projektu

Cílem projektu bylo zmapovat dětskou šikanu u žákyň a žáků 6. - 9. ročníků základních škol. V posledních letech je v popředí zájmu spíše kyberšikana jakožto nový rizikový jev. Šikana se ve své tradiční podobě však vyskytuje mezi dětmi dál. Dokladem toho je analýza četnosti výskytu jednotlivých rizikových jevů mezi dětmi uvedená v dokumentu MŠMT „*Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018*“, ze které vyplývá, že podle údajů z českých škol z roku 2012 je nejfrekventovanějším projevem rizikového chování u dětí šikana, na druhém místě je kyberšikana.¹

Téma navazuje na předchozí projekty specifického výzkumu, které byly na pracovišti (Katedra sociální pedagogiky PdF UHK) řešeny, např. Kyberšikana v adolescenci (2011), Evaluace technik měření sociálního klimatu v zájmovém a neformálním vzdělávání (2011), Stav šikany na druhém stupni základních škol v Hradci Králové (2004).

Šetření rovněž navazuje na významné výzkumy šikany mezi dětmi a mládeží, které byly realizovány na PdF UHK. Jedná se zejména o výzkum šikanování na základních školách z roku 2001⁴ a výzkum šikany mezi středoškolskou mládeží, který byl realizován v rámci výzkumného záměru „*Sociální analýza mládeže ve východočeském regionu*“^{2,3}

V návaznosti na tyto předchozí projekty bylo cílem zjistit, jakým způsobem se proměnila dětská šikana oproti stavu zjištěnému v letech 2001 a 2004. Sledována byla zejména frekvence šikany, její formy, charakteristika agresorů i obětí, prostředí šikany.

Dětská šikana bývá tradičně spojována s prostředím školy. Méně často lze najít průzkumy šikany vázané na mimoškolní prostředí. Proto bylo druhým dílčím cílem projektu zjistit, zda a v jaké míře se dětská šikana objevuje v prostředí zařízení zájmového vzdělávání, např. v domech dětí a mládeže.

Třetí dílčí cíl směřoval k zjištění, zda se respondenti – studenti PdF a budoucí pedagogové - orientují v problematice dětské šikany.

Metody výzkumu:

Hlavní výzkumnou technikou pro sběr dat byl dotazník. Jde o dotazník, který byl v minulých letech použit pro srovnávací šetření šikany v řadě států (např. Holandsko, Japonsko, Norsko). V šetření z roku 2001 i 2004 byla použita v českém překladu anglická verze dotazníku P. Smithe, která je modifikací standardizovaného dotazníku prof. Olweuse z univerzity v Bergenu. Dotazník je stratifikovaný, obsahuje 24 otázek, které jsou uspořádány v tematických blocích (např. šikanování jinými žáky, o existenci šikany ve škole, o šikanování jiných žáků apod.).

Další výzkumné metody: anketa, rozhovory (s řediteli škol a metodiky prevence), analýza dokumentů.

Průběh výzkumu:

V průběhu řešení projektu řešitelský tým postupoval v souladu s plánovaným harmonogramem. V období **březen – květen** probíhala přípravná fáze pro sběr dat technikou dotazníku na ZŠ a víceletých gymnáziích. Zároveň došlo ke sběru dat technikou ankety u studentů PdF UHK. V **červnu** došlo v souladu s doporučenou metodikou použití dotazníku k distribuci dotazníků mapujících šikanu u dětí 6. - 9. tříd ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií. V období **červenec – září** byly výsledky dotazníku statisticky zpracovány. Bylo vyhodnoceno celkem 677 dotazníků z 5 škol (3 ZŠ a 2 gymnázia). V **říjnu** byl vytvořen první publikační výstup (Junová, Holeček) a byl prezentován na konferenci Socialia 2014.

Pozn.: Ve fázi statistického zpracování dat došlo k technické komplikaci, v jejímž důsledku se zpozdilo získání dílčích podkladů pro vytvoření publikačního výstupu studentek. Používaná verze statistického programu SPSS je z roku 1999 a pro její aplikaci je potřeba hardwarový klíč, který je kompatibilní se staršími PC, nelze ho tedy použít např. na notebooky. Data byla proto zpracovávána na PC řešitelky, na kterém byla do září 2014 používána verze operačního systému Windows XP. V průběhu října došlo k přeinstalování PC na aktuálnější verzi operačního systému a ukázalo se, že tato verze nepodporuje použití programu SPSS. Než se podařilo technické problémy vyřešit, došlo k časové prodlevě a studentky získaly potřebné

dílčí výstupy šetření až v **listopadu**. V současné době pracují na publikačním výstupu, který bude uplatněn v nejbližší době v tuzemském recenzovaném časopise.

V průběhu vyhodnocování dat z dotazníku se ukázalo, že pro naplnění druhého dílčího cíle projektu - zjistit, zda a v jaké míře se dětská šikana objevuje v institucích zájmového vzdělávání – bude třeba změnit techniku sběru dat. Jak se ukázalo z výpovědí respondentů dotazníkového šetření, se šikanou v zařízeních zájmového vzdělávání se setkali pouze 2 respondenti z 677. Proto se řešitelský tým rozhodl pro kvalitativní šetření technikou rozhovorů, namísto původně plánovaných dotazníků. Aby byl zachován postup sběru dat srovnatelný s dotazníky, je třeba respondentům vymezit časové údobí, v němž se sleduje výskyt šikany. U dotazníků se jedná o období od Vánoc do konce školního roku, tedy 6 měsíců. Proto budou rozhovory provedeny dodatečně v březnu 2015 tak, aby bylo možné se respondentů ptát na stejně dlouhé časové údobí (od září do února).

Plnění harmonogramu projektu:

Březen 2014	pracovní schůzky řešitelského týmu ke koordinaci postupu řešení projektu, příprava výzkumných metod pro sběr dat (dotazník, anketa)
Duben 2014	sběr dat technikou ankety (orientace studentů PDF v problematice dětské šikany)
Květen 2014	projektování výzkumného vzorku žáků, návštěvy škol, příprava distribuce dotazníků, tvorba a kopírování dotazníků
Červen 2014	provedení sběru dat (dotazník), příprava kódů pro SPSS
Červenec, srpen 2014	statistické zpracování výzkumu – převod údajů z dotazníků do tabulek v Excelu
Září 2014	transkripce údajů z Excelu do programu SPSS, vyhodnocení základních výsledků dotazníku – absolutní a relativní četnosti odpovědí za celý výzkumný soubor; příprava referátu a článku do sborníku z konference Socialia 2014
Říjen 2014	prezentace výsledků na konferenci Socialia 2014 v Banské Bystrici, finanční dočerpání projektu
Listopad 2014	vyhodnocení výsledků v programu SPSS pro jednotlivé školy, tvorba podkladů pro publikační výstup spoluřešitelek – studentek
Prosinec 2014	zpracování závěrečné zprávy, implementace výsledků šetření do výuky (předmět Sociální pedagogika)

Podíl studentek na přípravě a realizaci projektu:

Studentky se podílely na všech fázích projektu. V přípravné fázi se zapojovaly do přípravy výzkumných metod. Pro sběr dat vytipovaly a oslovily vybrané školy. Zajistily distribuci části dotazníků a jejich překódování do Excelu. Z vyhodnocených výsledků připravují publikační výstup.

¹ Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018. In: [online]. [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/28077?highlightWords=n%C3%A1rodn%C3%AD+strategie+prim%C3%A1rn%C3%AD+prevence>

² JURÁČKOVÁ, I., VACEK, P. Výzkum šikanování na středních školách královehradeckého kraje. In: *Socialia 2002. K sociální analýze mládeže*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2002, s.107-111. ISBN 80-7041-784-6

³ KRAUS, Blahoslav, a kol. *Jak žije středoškolská mládež na počátku XXI. století*. Výzkum v Královéhradeckém kraji v letech 2000-2003. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004, 172 s. ISBN 80-7041-738-2

⁴ KRAUS, Blahoslav, VACEK, Pavel, JURÁČKOVÁ, Iva. K problematice šikany v současné škole. In: *Klima současné české školy*. Sborník příspěvků z 11. konference ČPdS. 1. vyd. Brno: KONVOJ, 2003. s. 259-265. ISBN 80-7302-064-5

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

- výsledky výzkumu byly v říjnu 2014 prezentovány na mezinárodní konferenci Socialia 2014 v Banské Bystrici, článek (viz. příloha 1) bude publikován ve sborníku z konference (v tisku)
- spoluřešitelky – studentky připravují článek, který bude publikován v tuzemském recenzovaném časopise; z výše uvedených technických důvodů se nepodařilo stihnout článek publikovat do konce roku 2014
- výsledky dotazníkového šetření budou použity v připravované monografii řešitelky, která bude publikovaná v roce 2015

Přehled realizovaných výdajů

Položky rozpočtu	Částka plánovaná/skutečná	Odůvodnění
Osobní náklady	9 542,-/9 380,06	
Odměny řešitelům: Iva Junová	3 500,-	odborné vedení studentek, koordinace průběhu výzkumu
	1 208,-	odvody
	63,-	tvorba sociálního fondu
Jakub Holeček	3 500,-	příprava a realizace výzkumu a podkladů pro odborné články
	1 208,-	odvody
	63,-	tvorba sociálního fondu
Stipendia	20 280,-/20 280,-	

Kateřina Jurčiková ID: 26379	6 760,-	sběr dat, kódování a přepis dat do Excelu a SPSS, příprava podkladů pro publikační výstupy
Tereza Knapová ID: 27127	6 760,-	sběr dat, kódování a přepis dat do Excelu a SPSS, příprava podkladů pro publikační výstupy
Romana Dolečková ID: 26507	6 760,-	sběr dat, kódování a přepis dat do Excelu a SPSS, příprava podkladů pro publikační výstupy
Materiálové náklady	9 700,-/11 406,-	
Externí disk	1 700,-/1 767,-	přenos a záloha dat, sdílení dat mezi členy týmu
Papír a další kancelářské potřeby (pořadače, desky, tužky,...)	4 000,-/5 128,-	využití ve všech fázích projektu
Kopírování dotazníků	2 000,-/4 511,-	Pro sběr dat
Náklady spojené s konferencí Socialia 2014	9 220,-/7 810,1	
Cestovné na konferenci, diety, ubytování	7 088,-/5 753,-	Konference Socialia 2014 (Banská Bystrica), včet
Konferenční poplatek	2 000,-/1 648,80	Konference Socialia 2014 (Banská Bystrica)
Pojištění	132,-/132,-	Pojištění 3 dny (konference Socialia 2014 v Banské Bystrici)
Bankovní poplatky	240,-	
Kurzové ztráty	36,30	
Celkem	48 742,-/48 876,16	

Pozn.: v průběhu řešení projektu byla schválena žádost o změnu v čerpání projektu – nedočerpaná částka 1541,90 Kč původně plánovaná na náklady spojené s konferencí, byla převedena do položky na materiální náklady.

Datum: 5.ledna 2015

Podpis odpovědného řešitele

Povinné přílohy

Příloha 1 – publikační výstup

Příloha 2 – vyúčtování projektu (výsledovka)